

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1942 kl. 11 f. m.

Första kammarens a n d r a tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om utbyggande av kristidsstyrelserna i landet med en produktionsavdelning.

I en inom riksdagens första kammare väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 59, har herr *Mannerskantz* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan omorganisation av våra kristidsstyrelser att desamma kompletteras med en produktionsavdelning i enlighet med de riktlinjer som i motionen anförts. *Motionen.*

Inom andra kammaren har en likalydande motion, nr 92, väckts av herr *Staxäng*.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen II: 92.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från statens livsmedelskommission, varjämte Sveriges lantbruksförbund beretts tillfälle yttra sig i anledning av motionen. Andra kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket motionen II: 92 hänvisats, har därjämte införskaffat yttranden från statens arbetsmarknadskommission samt länsstyrelserna i Östergötlands, Malmöhus, Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län ävensom från hushållningssällskapens ombuds förvaltningsutskott, riksförbundet landsbygdens folk samt småbrukarnas riksförbund. *Yttranden.*

Statens livsmedelskommission har överlämnat yttranden från samtliga kristidsstyrelser i landet. Flertalet kristidsstyrelser ha avstyrkt motionen. För egen del har kommissionen i huvudsak anført följande:

På grund av olika omständigheter, i främsta rummet de två sista årens svaga skördeutfall med därav följande behov av en mera genomgripande jordbruksreglering, ha jordbruksfrågorna otvivelaktigt kommit att uppta större plats bland kristidsstyrelsernas arbetsuppgifter än vad man vid tiden för kristidsstyrelsernas tillsättande ansåg sig ha anledning antaga. Inom vissa kristidsstyrelser blev jordbrukareinslaget därför från början icke så starkt, som av senare inträffade förhållanden måhända ansetts påkallat. Livsmedelskommissionen har emellertid begagnat tillfället att vid uppkommande vakanser utöka antalet representanter för jordbruket inom de kristidsstyrelser, där behov av en sådan ökning ansetts föreligga. Det bör emellertid bemärkas, att kristidsstyrelserna — utöver den sakkunskap som fin-

nes inom styrelserna — jämlikt 12 § fjärde stycket i gällande kungörelse om kristidsstyrelser äga att för kortare tid eller för visst uppdrag anlita utanför styrelserna stående sakkunniga. Denna möjlighet ha kristidsstyrelserna begagnat sig av framför allt vid beredning av viktigare jordbruksfrågor, då särskilda sakkunniga ofta tillkallats. Livsmedelskommissionen har även, såsom till exempel när det förra året gällde att bestämma uttagningen av foderspannmål, anmodat kristidsstyrelserna att rådföra sig med hushållningssällskapens tjänstemän och andra sakkunniga personer. I detta sammanhang må även påpekas, att jordbruksärendena — sedan det genom kungl. kungörelsen i ämnet den 28 juni 1940, nr 643, beretts möjlighet för kristidsstyrelserna att i viss omfattning överlåta handläggningen av ärenden till delegationer inom styrelserna — inom det stora flertalet kristidsstyrelser i allmänhet handläggas av s. k. jordbruksdelegationer, uti vilka styrelsernas jordbruksrepresentanter ingå och till vilka dessutom ofta knutits andra rörande jordbruksfrågor sakkunniga personer, i främsta rummet representanter för hushållningssällskapen. I jordbruksdelegationernas sammanträden deltaga dessutom regelmässigt kristidsstyrelsernas spannmålsombud, vilka genom sina resor i länet ha tillfälle att följa jordbrukarnas inställning till de aktuella jordbruksfrågorna. Vissa kristidsstyrelser äga dessutom tillgång till jordbrukssakkunniga tjänstemän. — Av vad ovan anförts torde ha framgått, att vad motionären åsyftat med sitt förslag om inrättande av produktionsavdelningar inom kristidsstyrelserna i stort sett redan blivit genomfört eller torde kunna genomföras inom ramen för den nuvarande organisationen av kristidsstyrelserna. Vad särskilt gäller den nu aktuella frågan om jordbruksproduktionens utökning och mest lämpliga inriktning är i första hand ett intimt samarbete med hushållningssällskapen av största betydelse, enär hushållningssällskapen icke blott äga en ingående kännedom om jordbruket inom sina verksamhetsområden utan därjämte genom sina sakkunniga tjänstemän kunna lämna kristidsstyrelserna ett värdefullt biträde vid förberedande och verkställande av olika produktionsbefrämjande åtgärder. Enligt vad för kommissionen förut är känt och som jämväl framgår av kristidsstyrelsernas yttranden över motionen, har ett gott samarbete mellan kristidsstyrelserna och hushållningssällskapen genomgående kommit till stånd. Genom detta samarbete, som på sina håll torde kunna ytterligare utvecklas, har man säkerligen större möjlighet att främja jordbruksproduktionen under kristid än genom att överlämna produktionsfrågornas handläggning till de av motionären föreslagna produktionsavdelningarna. — Inrättandet av särskilda produktionsavdelningar inom kristidsstyrelserna skulle dessutom antagligen medföra en försvagning av den genom ordföranden utövade enhetliga ledningen av kristidsstyrelsernas arbete. Den förhållandevis starka ställning, som enligt gällande bestämmelser tillkommer kristidsstyrelsens ordförande, har enligt kommissionens förmenande varit till stor fördel för kristidsstyrelsernas arbete, varför åtgärder som kunna medföra en försvagning av ordförandens ställning böra undvikas. Enligt 10 § kungörelsen om kristidsstyrelser må visserligen för handhavande av särskilda arbetsuppgifter inrättas ett eller flera kontor med särskild föreståndare. Dessa kontor, varav hittills inrättats ett för bränsleärenden och ett för prisövervakningen, torde dock närmast vara avsedda för mera perifera ärenden och icke för kristidsstyrelsernas centrala arbetsuppgifter, till vilka jordbruksregleringen är att hänföra. — I detta sammanhang torde ytterligare böra omnämnas, att det vid den nyligen av

livsmedelskommissionen och arbetsmarknadskommissionen beslutade översynen av arbetsblocken inom jordbruket bestämts, att blockorganisationen inom länen skall anknytas till en samarbetsdelegation, bestående av representanter för kristidsstyrelserna, länsarbetsnämnderna och hushållningssällskapen. Härigenom ha kristidsstyrelserna befriats från den omedelbara handläggningen av en utav de arbetsuppgifter, som enligt motionen skulle tillkomma de föreslagna produktionsavdelningarna. — Livsmedelskommissionen vill slutligen framhålla, att kommissionen fattat som sin uppgift att tillse, ej blott att kristidsstyrelserna tillföras erforderlig sakkunskap för handläggning av olika på dem ankommande arbetsuppgifter, utan även att styrelsernas sammansättning är sådan, att ett förtroendefullt samarbete med olika befolkningsgrupper kan åstadkommas. — Under åberopande av vad sålunda anförts får livsmedelskommissionen hemställa att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Statens arbetsmarknadskommission erinrar om de jämväl i livsmedelskommissionens yttrande berörda samarbetsdelegationerna för behandling av frågor rörande arbetsblocken och finner till följd av de anordningar som sålunda redan vidtagits för att åstadkomma en lösning av arbetskraftproblemen inom jordbruksnäringen ingen anledning föreligga att ur denna synpunkt nyinrätta produktionsavdelningar hos kristidsstyrelserna.

Samtliga de i ärendet hörda *länsstyrelsernas* yttranden gå i avstyrkande riktning.

Sveriges lantbruksförbund anför bland annat:

Ur såväl psykologisk som reell synpunkt är angeläget att den rätta kontakten förefinnes mellan myndigheterna och producenterna och att de i dessa tider utomordentligt viktiga jordbruksfrågorna få en sakkunnig behandling inom kristidsorganisationen. Emellertid torde detta redan med den nuvarande organisationsformen vara fallet vid en hel del av kristidsstyrelserna, där man ordnat ett nära samarbete med hushållningssällskap och andra sakkunniga jordbruksorganisationer genom att dessa antingen äro representerade i kristidsstyrelserna eller ock genom en mera informell rådgivningsverksamhet kunna påverka kristidsstyrelsernas ställningstagande till aktuella jordbruksfrågor. Det synes förbundet som om i nu rådande situation denna form av nära samarbete mellan kristidsstyrelsernas egna jordbruksrepresentanter och inom området befintlig annan sakkunskap vore den mest lämpliga. Förbundet vill emellertid starkt betona, att då förbundet intager denna ståndpunkt, förbundet förutsätter, att sådana anordningar vidtagas inom den nu bestående organisationens ram, att det nödvändiga samarbetet mellan kristidsstyrelserna och jordbrukarna inom alla styrelser kommer till stånd.

Hushållningssällskapens ombuds förvaltningsutskott har överlämnat yttranden i anledning av motionen från hushållningssällskapen. Det stora flertalet av dessa ha uttalat, att de icke funnit tillräckliga skäl föreligga för inrättande av produktionsavdelningar vid kristidsstyrelserna. Samtidigt ha de understrukt sin beredvillighet att i samverkan med kristidsstyrelserna påtaga sig olika av krisläget betingade uppgifter i syfte att åvägbringa en möjligast effektiv jordbruksproduktion. Redan nu äger sådant samarbete

rum i stor utsträckning, men på många håll efterlyses en fastare grund här för. Förvaltningsutskottet delar den uppfattning, som sålunda kommit till uttryck. I rådande försörjningsläge får det anses särskilt viktigt, att erforderliga ingripanden på jordbruksproduktionens område grundas på allsidig och grundlig sakkunskap. Det förefaller naturligt, att hushållningssällskapen genom den mångsidiga erfarenhet, som deras tidigare verksamhet givit, och genom deras starka förankring i bygderna skola befinnas härvid kunna göra en värdefull insats. För ernående av bästa resultat torde emellertid erfordras, dels att nödiga medel för detta ändamål ställas till hushållningssällskapens förfogande, dels att ett organiserat nära samarbete upprättas mellan hushållningssällskap, kristidsstyrelse och länsarbetsnämnd.

Riksförbundet landsbyggdens folk tillstyrker motionen.

Småbrukarnas riksförbund är enigt med motionären om att en förstärkning av krisorganisationen kan vara motiverad men ställer sig tveksamt beträffande den åtgärd, som föreslås i motionen. Enligt förbundet synes det som om en förstärkning av livsmedelskommissionens produktionsavdelning och kommissionens råd skulle bliva både billigare och effektivare än den av motionären föreslagna lösningen.

Utskottet.

Till följd av det särskilt genom de två senaste årens svaga skördeutfall skärpta läget i fråga om vår livsmedelsförsörjning har otvivelaktigt spörsmålet att i möjligaste mån höja jordbruksproduktionen i landet kommit att framstå som en alltmer betydelsefull uppgift inom folkhushållningen. Det måste därför anses vara av vikt att de krisorgan, som närmast skola handlägga hithörande frågor, äro väl rustade för denna uppgift. På grund härav finner utskottet de i motionen framförda synpunkterna värda beaktande.

Såsom bland annat av statens livsmedelskommissions yttrande framgår, torde emellertid motionens syfte i huvudsak redan ha förverkligats eller kunna förverkligas inom ramen för kristidsstyrelsernas nuvarande organisation, framför allt genom inrättandet av jordbruksdelegationer inom styrelserna. Av de i ärendet avgivna yttrandena inhämtas vidare, att kristidsstyrelserna särskilt genom nämnda jordbruksdelegationer i stor utsträckning uppehålla ett intimt samarbete med hushållningssällskapen, vilka besitta grundlig sakkunskap och rik erfarenhet på frågor av produktionsfrämjande art.

En av de uppgifter, som motionären ansett böra anförtros åt de föreslagna produktionsavdelningarna, är ledningen av arbetsblocken. I avvaktan på den närmare erfarenheten av den nyligen beslutade ordningen, enligt vilken arbetsblocken inom länen skola anknytas till samarbetsdelegationer, bestående av representanter för kristidsstyrelserna, länsarbetsnämnderna och hushållningssällskapen, torde ej heller för ifrågavarande ändamål någon omorganisation av kristidsstyrelserna nu vara påkallad.

Av ovan angivna skäl torde enligt utskottets uppfattning icke något vä-

sentligt vara att vinna med den av motionären ifrågasatta utbyggnaden av kristidsstyrelserna, vilken dessutom skulle kunna leda till en ej önskvärd överorganisation av dessa. Utskottet, som därför icke finner anledning tillstyrka motionen, vill emellertid understryka vikten av att jordbruket i fortsättningen erhåller en tillfredsställande representation inom kristidsstyrelserna ävensom att, där så tilläventyrs ej redan skett, anordningar vidtagas inom den nu bestående organisationens ram, så att ett fruktbarande samarbete mellan å ena sidan kristidsstyrelserna och å andra sidan hushållningssällskapen och andra sammanslutningar på jordbrukets område säkerställs.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att ifrågavarande motion icke måtte till någon första
kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 april 1942.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heüman, Anders Andersson, Theodor Magnusson, J. Albert Andersson, Franzon, von Horn* och *Emil Petersson.*
